

**ZABEZPIECZENIE
SPOŁECZNE
OSÓB KORZYSTAJĄCYCH
Z PRAWA
DO PRZEMIESZCZANIA SIĘ
W UNII EUROPEJSKIEJ**

Gertruda Uścińska

MONOGRAFIE LEX

LEX

a Wolters Kluwer business

ZABEZPIECZENIE SPOŁECZNE OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z PRAWA DO PRZEMIESZCZANIA SIĘ W UNII EUROPEJSKIEJ

Gertruda Uścińska

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2013

Stan prawny na 15 sierpnia 2013 r.

Recenzent

Prof. dr hab. Jerzy Wratny

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Joanna Maź

Opracowanie redakcyjne

Katarzyna Rosińska

Łamanie

Kamila Tomecka

Układ typograficzny

Marta Baranowska

.....
Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących
im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej
w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło.
A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.
.....

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ

Więcej na www.legalnakultura.pl

POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska SA, 2013

ISBN 978-83-264-4446-3

ISSN 1897-4392

Wydane przez:

Wolters Kluwer Polska SA

Redakcja Książek

01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a

tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów / 27

Wprowadzenie / 37

Rozdział I

Swoboda przepływu osób. Ewolucja rozwiązań prawnych / 53

I. Podstawy prawne swobody przepływu osób / 53

Wprowadzenie / 53

1. Źródła prawa Unii Europejskiej / 55

1.1. Kompetencje prawodawcze Unii Europejskiej / 55

2. Rozwiązania prawne dotyczące swobody
przepływu osób / 67

2.1. Podstawy traktatowe / 67

2.2. Podstawy w aktach prawa pochodnego (wtórnego) / 70

II. Zakres podmiotowy swobody przepływu osób / 72

1. Obywatel Unii Europejskiej i jego uprawnienia / 72

2. Pracownicy migrujący / 79

2.1. Równe traktowanie pracowników / 79

2.2. Pojęcie pracownika w prawie wspólnotowym / 82

3. Osoby korzystające ze swobody prowadzenia działalności
gospodarczej / 86

4. Emeryci lub renciści / 87

5. Studenci / 88

6. Członkowie rodziny obywatela Unii Europejskiej / 90

7. Dzieci i ich opiekunowie prawni / 92

8. Sytuacja prawna obywateli państw trzecich / 93

8.1. Regulacje dotyczące obywateli państw trzecich / 93

8.2. Status obywateli państw trzecich / 97

III. Zakres przedmiotowy swobody przepływu osób / 103

1. Prawo wyjazdu / **104**
 2. Prawo wjazdu / **104**
 3. Prawo do równego traktowania w zakresie zatrudnienia / **105**
 - 3.1. Zakaz dyskryminacji bezpośredniej / **106**
 - 3.2. Zakaz dyskryminacji pośredniej / **106**
 4. Prawo pobytu a uprawnienia socjalne / **108**
 - 4.1. Prawo pobytu na okres do 3 miesięcy / **109**
 - 4.2. Prawo pobytu powyżej 3 miesięcy / **109**
 5. Prawo dostępu do korzyści socjalnych / **122**
 - 5.1. Zakaz dyskryminacji w dostępie do przywilejów (korzyści) socjalnych i podatkowych / **122**
 6. Prawo pozostania w państwie przyjmującym po zakończeniu zatrudnienia / **125**
 7. Wyłączenia i ograniczenia w zakresie swobody przepływu osób / **126**
 - 7.1. Wyłączenia z zakresu swobody przepływu pracowników / **126**
 - 7.2. Ograniczenia w stosowaniu swobody przepływu pracowników / **127**
- Podsumowanie / **129**
- Orzecznictwo ETS / **131**

Rozdział II

Koordinacja systemów zabezpieczenia społecznego jako instrument prawny swobody przemieszczania się obywateli Unii Europejskiej / 135

I. Uwarunkowania prawne rozwoju regulacji Unii Europejskiej ułatwiających swobodę przemieszczania się / 135

Wprowadzenie / **135**

1. Podstawy prawne koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego / **138**
 - 1.1. Prawo traktatowe / **138**
 - 1.2. Prawo pochodne / **140**
2. Ewolucja regulacji prawnych dotyczących koordynacji / **142**
 - 2.1. Uwarunkowania ogólne zmian / **142**
 - 2.2. Regulacje Unii Europejskiej a zmiany w systemach zabezpieczenia społecznego / **144**

- 2.3. Obywatelstwo Unii Europejskiej
a uprawnienia społeczne / **153**
- 2.4. Przepisy o koordynacji a inne regulacje
wspólnotowe / **156**

II. Nowe regulacje dotyczące koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego obowiązujące od dnia 1 maja 2010 r. / 160

- 1. Preambuła rozporządzenia nr 883/2004 – istota i znaczenie przepisów o koordynacji / **160**
 - 1.1. Koordynacja jako instrument realizacji prawa do swobodnego przepływu osób / **162**
 - 1.2. Koordynacja a harmonizacja / **162**
 - 1.3. Zasada równego traktowania / **163**
 - 1.4. Zakres podmiotowy odniesiony do obywateli Unii Europejskiej / **163**
 - 1.5. Zasada równego traktowania świadczeń, dochodu i okoliczności (zdarzeń) / **163**
 - 1.6. Zasada zachowania praw nabytych i będących w trakcie nabywania / **164**
 - 1.7. Zasada stosowania ustawodawstwa jednego państwa / **165**
- 2. Świadczenia i zasady ich koordynacji w preambule rozporządzenia nr 883/2004 / **166**
- 3. Zakres i charakter nowych regulacji dotyczących koordynacji. Część normatywna rozporządzenia nr 883/2004 / **167**
 - 3.1. Zasady koordynacji / **168**
 - 3.2. Zakres podmiotowy przepisów o koordynacji / **175**
 - 3.3. Definicje i pojęcia / **179**
 - 3.4. Zakres przedmiotowy w rozporządzeniach koordynacyjnych / **182**

III. Wymiar zewnętrzny przepisów Unii Europejskiej o koordynacji zabezpieczenia społecznego / 194

- 1. Rozporządzenia o koordynacji a międzynarodowe konwencje zabezpieczenia społecznego / **194**
 - 1.1. Wprowadzenie / **194**
 - 1.2. Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości dotyczące stosowania postanowień konwencji o zabezpieczeniu społecznym / **196**

- 1.3. Dwustronne konwencje pomiędzy państwem członkowskim i krajami trzecimi. Orzecznictwo ETS / **198**
- 1.4. Zalecenie P1 Komisji Administracyjnej do spraw koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego dotyczące wyroku w sprawie *Gottardo* / **200**
- 1.5. Rozwiązania w rozporządzeniach o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego / **201**

Podsumowanie / **207**

Orzecznictwo ETS / **210**

Rozdział III

Obowiązek ubezpieczenia społecznego osób przemieszczających się między państwami Unii Europejskiej. Zasady ustalania ustawodawstwa właściwego / 213

Wprowadzenie / **213**

- 1. Analiza przepisów rozporządzeń nr 883/2004 i nr 987/2009. Definicje i pojęcia dla określenia mającego zastosowanie prawa / **215**
- 2. Określenie ustawodawstwa właściwego. Ogólne zasady / **216**
- 3. Specjalne zasady dotyczące oddelegowania / **219**
 - 3.1. Pracownicy oddelegowani (art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004) / **220**
 - 3.2. Oddelegowanie osoby prowadzącej działalność gospodarczą na własny rachunek (art. 12 ust. 2 rozporządzenia nr 883/2004) / **225**
 - 3.3. Procedury w zakresie delegowania / **226**
- 4. Delegowanie pracowników w ramach świadczenia usług / **229**
 - 4.1. Projekt nowej dyrektywy w sprawie delegowania pracowników / **232**
- 5. Wykonywanie pracy w dwóch lub kilku państwach członkowskich / **234**
 - 5.1. Problemy pojęciowe i definicyjne / **234**
 - 5.2. Pojęcie „osoba normalnie wykonująca pracę w dwóch lub kilku państwach członkowskich” / **239**
 - 5.3. Pojęcie „znaczna część pracy” / **239**
 - 5.4. Działalność na własny rachunek w więcej niż jednym państwie członkowskim / **240**

- 5.5. Praca najemna i działalność na własny rachunek / **241**
 6. Wyjątki od uregulowań zawartych w art. 11–15 rozporządzenia nr 883/2004 / **242**
 7. Tymczasowe ustawodawstwo / **242**
 8. Regulacje służące skuteczności stosowania tytułu II rozporządzenia nr 883/2004 / **243**
 9. Ubezpieczenie dobrowolne lub fakultatywne kontynuowane (art. 14 rozporządzenia nr 883/2004) / **245**
 10. Ustalenia formalne – procedury formalne / **245**
 11. Ocena i wnioski dotyczące stosowania przepisów ustalających ustawodawstwo właściwe / **246**
- Orzecznictwo ETS / **250**

Rozdział IV

Świadczenia opieki długoterminowej. Analiza prawna / 251

Wprowadzenie / **251**

1. Rozwój koncepcji opieki długoterminowej / **252**
 - 1.1. *Long-Term Care* w ramach dotychczasowych przepisów rozporządzenia nr 1408/71 dotyczącego koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego / **253**
 - 1.2. LTC w kontekście zakresu regulacji z zabezpieczenia społecznego i pomocy społecznej. Nowe ryzyko i nowe świadczenia / **254**
 - 1.3. Rozwój opieki długoterminowej w ramach krajowych systemów zabezpieczenia społecznego / **257**
 - 1.4. Analiza porównawcza LTC w krajach Unii Europejskiej / **260**
 - 1.5. Zagadnienia opieki długoterminowej w orzecznictwie ETS / **265**
 - 1.6. Problemy definicyjne opieki długoterminowej / **268**
 2. Świadczenia z opieki długoterminowej a inne uprawnienia w przepisach UE / **273**
 3. Ustalenia do badań na przyszłość / **276**
 4. Kierunki zmian obowiązujących przepisów / **278**
 - 4.1. Odrębne regulacje LTC / **278**
 - 4.2. Definicje LTC, klasyfikacja świadczeń / **279**
- Orzecznictwo ETS / **280**

Rozdział V

Zdrowotne świadczenia rzeczowe w regulacjach Unii Europejskiej / 283

Wprowadzenie / 283

I. Zdrowotne świadczenia rzeczowe w obecnych przepisach koordynacyjnych / 286

1. Podstawy prawne / 286
2. Podstawowe pojęcia i definicje w celu stosowania przepisów o korzystaniu ze świadczeń zdrowotnych / 287
3. Prawo do świadczeń w razie przeniesienia miejsca zamieszkania do innego państwa członkowskiego / 291
4. Prawo do świadczeń w okresie tymczasowego przebywania w innym państwie członkowskim (w tym w okresie wypoczynku) / 292
5. Prawo do świadczeń zdrowotnych w okresie nauki w innym państwie członkowskim / 295
6. Prawo do świadczeń rzeczowych zdrowotnych w zakresie leczenia planowanego / 296
7. Prawo do świadczeń rzeczowych z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych / 299
8. Opieka zdrowotna przysługująca emerytom i rencistom / 300
9. Przepisy wspólne rozporządzenia nr 883/2004 / 302
 - 9.1. Artykuł 31 (przepisy ogólne) / 302
 - 9.2. Artykuł 32. Pierwszeństwo prawa do świadczeń rzeczowych – zasada szczególna dotycząca prawa członków rodziny do świadczeń w państwie członkowskim zamieszkania / 303
 - 9.3. Artykuł 33. Świadczenia rzeczowe o znacznej wartości / 304
 - 9.4. Artykuł 34. Zbieg świadczeń z tytułu długookresowej opieki / 304
10. Zasady zwrotu kosztów świadczeń rzeczowych / 305
11. Ustalenia końcowe. Wnioski / 306

II. Dyrektywa 2011/24/UE w sprawie stosowania praw pacjentów w transgranicznej opiece zdrowotnej / 307

Wprowadzenie / 307

1. Preambuła dyrektywy 2011/24/UE – analiza zasad / 308
 - 1.1. Przedmiot i zakres stosowania / 308

-
- 1.2. Związek z innymi przepisami unijnymi / 313
 - 1.3. Obowiązki państw członkowskich w odniesieniu do transgranicznej opieki zdrowotnej / 314
 - 1.4. Zwrot kosztów transgranicznej opieki zdrowotnej / 316
 - 1.5. Opieka zdrowotna, która może wymagać uprzedniej zgody / 318
 - 1.6. Procedury administracyjne odnoszące się do transgranicznej opieki zdrowotnej / 321
 - 1.7. Informowanie, krajowe punkty kontaktowe / 322
 - 1.8. Współpraca między różnymi podmiotami / 324
 2. Nowe regulacje dotyczące praw pacjentów w transgranicznej opiece zdrowotnej zawarte w dyrektywie 2011/24/UE / 325
 3. Wnioski / 339
- III. Związki i zależności między rozporządzeniami nr 883/2004 oraz nr 987/2009 a dyrektywą 2011/24/EU / 340**
1. Relacje prawne między rozporządzeniami nr 883/2004 oraz nr 987/2009 a dyrektywą 2011/24/UE / 341
 - 1.1. Charakter prawny analizowanych aktów / 341
 - 1.2. Zakres podmiotowy stosowania rozporządzeń i dyrektywy / 343
 - 1.3. Zakres stosowania rozporządzeń i dyrektywy / 344
 2. Rozwiązania prawne dotyczące planowanej opieki zdrowotnej / 346
 - 2.1. Zasady udzielania zgody, pozwolenia / 346
 - 2.2. Odmowa zgody na planowaną opiekę zdrowotną / 349
 - 2.3. Zasady zwrotu kosztów planowanego leczenia / 350
 3. Rozwiązania prawne dotyczące nieplanowanej opieki zdrowotnej / 351
 4. Prawo do świadczeń zdrowotnych w razie zamieszkania poza granicami właściwego państwa członkowskiego / 354
 - 4.1. Zasady dostępu do świadczeń rzeczowych w państwie członkowskim zamieszkania / 355
 - 4.2. Procedura mająca zastosowanie w przypadku leczenia w trzecim państwie członkowskim / 355
 - 4.3. Dostęp do świadczeń w państwie członkowskim właściwym niebędącym państwem uprawnionym do wydania zgody, zezwolenia / 357

- 4.4. Procedury stosowane w przypadku osób ubiegających się o zwrot kosztów na podstawie ustalonych zryczałtowanych kwot / **358**
- 5. Obowiązki informowania o przysługujących prawach i gwarancje proceduralne / **359**
- Wnioski / **361**
- Orzecznictwo ETS / **362**

Rozdział VI

Prawo do świadczeń pieniężnych w razie choroby

i macierzyństwa / 363

Wprowadzenie / **363**

- 1. Podstawowe regulacje / **363**
 - 2. Zakres przedmiotowy / **364**
 - 3. Zasady koordynacji świadczeń pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa / **367**
 - 4. Zasady wypłaty pieniężnych świadczeń w razie choroby i macierzyństwa / **368**
 - 5. Tryb ubiegania się o świadczenia pieniężne w państwie zamieszkania (pobytu) / **369**
 - 5.1. Zasady ogólne / **369**
 - 5.2. Zasady przeprowadzania badań lekarskich / **370**
 - 5.3. Uprawnienia do świadczeń pieniężnych z tytułu opieki długoterminowej / **370**
 - 5.4. Zasiłek pogrzebowy. Zasady ustalania uprawnień / **371**
- Podsumowanie. Wnioski / **371**
- Orzecznictwo ETS / **372**

Rozdział VII

Prawo do emerytury i renty osób przemieszczających się / 373

Wprowadzenie / **373**

- 1. Definicje, pojęcia prawne / **374**
- 2. Zasady koordynacji emerytur, rent i świadczeń przedemerytalnych korzystających z prawa do swobodnego przemieszczania się w państwach Unii Europejskiej / **375**
- 3. Zakres podmiotowy osób objętych koordynacją w zakresie emerytur i rent / **385**
 - 3.1. Sytuacja prawna obywateli Unii Europejskiej / **385**

- 3.2. Sytuacja prawna obywateli państw trzecich / **386**
 - 4. Zakres przedmiotowy rozporządzenia nr 883/2004 dotyczący emerytur i rent / **387**
 - 5. Prawo do emerytur i rent z tytułu niezdolności do pracy z ogólnego stanu zdrowia oraz rent rodzinnych po osobach uprawnionych do tych świadczeń / **389**
 - 5.1. Ustalanie prawa do świadczeń emerytalno-rentowych / **389**
 - 5.2. Ustalanie wysokości emerytur i rent (art. 52 rozporządzenia nr 883/2004) / **398**
 - 5.3. Okresy krótsze niż rok (art. 57 rozporządzenia nr 883/2004) / **402**
 - 5.4. Zasady ustalania dopłaty do minimalnego świadczenia (art. 58 rozporządzenia nr 883/2004) / **403**
 - 6. Zasady przeciwdziałania kumulacji, zbieg świadczeń tego samego rodzaju, zbieg świadczeń różnego rodzaju (art. 53–55 rozporządzenia nr 883/2004) / **405**
 - 7. Koordynacja świadczeń z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych / **406**
 - 8. Koordynacja zasiłków pogrzebowych z tytułu śmierci emeryta lub rencisty albo członka rodziny emeryta lub rencisty / **407**
 - 9. Koordynacja świadczeń przedemerytalnych / **408**
 - 10. Specjalne nieskładkowe świadczenia pieniężne / **409**
 - 11. Przeliczanie emerytur i rent przed wejściem w życie rozporządzenia nr 883/2004 – realizacja art. 87 ust. 4 i 5 rozporządzenia nr 883/2004 / **410**
 - 12. Ustalanie uprawnień do świadczeń emerytalnych i rentowych, w przypadku których postępowanie nie zostało zakończone do dnia wejścia w życie rozporządzenia nr 883/2004 – realizacja art. 94 rozporządzenia nr 987/2009 / **410**
- Ustalenia końcowe. Wnioski / **411**
- Orzecznictwo ETS / **412**

Rozdział VIII

Prawo do świadczeń w razie bezrobocia / 415

Wprowadzenie / **415**

- 1. Podstawowe regulacje / **418**
- 2. Nabycie i zachowanie prawa do świadczeń w razie bezrobocia / **419**

3. Obliczanie wysokości świadczeń / **422**
4. Zachowanie prawa do zasiłku w razie wyjazdu do innego państwa członkowskiego / **423**
 - 4.1. Bezrobotni udający się do innego państwa członkowskiego (art. 64 rozporządzenia nr 883/2004) / **423**
 - 4.2. Ocena stosowania art. 64 rozporządzenia nr 883/2004 oraz innych z nim związanych przepisów / **426**
5. Uprawnienia pracowników przygranicznych i innych transgranicznych bezrobotnych / **427**
 - 5.1. Zasady dla pracowników pracujących w innym państwie (*cross-border workers*) / **427**
 - 5.2. Bezrobotni, którzy zamieszkiwali w państwie członkowskim innym niż państwo właściwe / **429**
 - 5.3. Artykuł 65a rozporządzenia nr 883/2004 / **431**
6. Wypłacanie zasiłków / **433**
 - Podsumowanie / **435**
 - Orzecznictwo ETS / **437**

Rozdział IX

Prawo do świadczeń rodzinnych / 439

- Wprowadzenie / **439**
1. Podstawowe regulacje / **445**
2. Podstawowe definicje. Zakres pojęcia „świadczenia rodzinne” / **446**
3. Prawo do świadczeń rodzinnych / **448**
 - 3.1. Członkowie rodziny danej osoby mieszkające w państwie, w którym jest ona ubezpieczona / **448**
 - 3.2. Członkowie rodziny mieszkający w innym państwie członkowskim / **449**
 - 3.3. Zasady pierwszeństwa w przypadku zbiegu praw do świadczeń / **449**
 - 3.4. Świadczenia rodzinne dla osób bezrobotnych / **452**
 - 3.5. Świadczenia rodzinne dla emerytów i rencistów / **452**
4. Procedura dotycząca stosowania art. 67 i 68 rozporządzenia nr 883/2004 / **452**
 - Wnioski / **456**
 - Orzecznictwo ETS / **457**

Zakończenie / **459**

Literatura / **469**

Akty prawne / **481**

Summary / **491**

Table of contents

List of abbreviations / 27

Introduction / 37

Chapter I

Freedom of movement of persons. The evolution of legal solutions / 53

I. Legal basis for the freedom of movement of persons / 53

Introduction / 53

1. The sources of the European Union law / 55
 - 1.1. Legislative competence of the European Union / 55
 2. Legal solutions for the freedom of movement of persons / 67
 - 2.1. Treaty provisions / 67
 - 2.2. Provisions in the acts of secondary law / 70

II. Personal scope of the freedom of movement of persons / 72

1. The EU citizen and his or her rights / 72
2. Migrant workers / 79
 - 2.1. Equal treatment of workers / 79
 - 2.2. The concept of worker in the Community law / 79
3. Persons taking advantage of the law on free flow of services / 86
4. Pensioners / 87
5. Students / 88
6. Family members of the EU citizen / 90
7. Children and their legal guardians / 92
8. The legal position of the third-country nationals / 93
 - 8.1. Legal provisions on the third-country nationals / 93
 - 8.2. Status of the third-country nationals / 97

III. Material scope of the freedom of movement of persons / 103

1. The right of departure / **104**
 2. The right of entrance / **104**
 3. Equal treatment in terms of employment / **105**
 - 3.1. The law forbidding direct discrimination / **106**
 - 3.2. The law forbidding indirect discrimination / **106**
 4. The right of residence and social rights / **108**
 - 4.1. Residence for the period up to 3 months / **109**
 - 4.2. Residence above the period of 3 months / **109**
 5. The right to social advantage / **122**
 - 5.1. The interdiction of discrimination in the access to social advantage and tax advantage / **122**
 6. The right to stay in the host Member State after termination of employment / **125**
 7. Exclusions and limitations in the freedom of movement of persons / **126**
 - 7.1. Exclusions from the scope of the freedom movement of workers / **126**
 - 7.2. Limitations in the application of the freedom of movement of workers / **127**
- Recapitulation / **129**
ECJ case-law / **131**

Chapter II

The coordination of social security schemes as a legal instrument for the freedom of movement of the European Union citizens / 135

I. Legal factors conditioning the development of the EU law supporting the freedom of movement of persons / 135

- Introduction / **135**
1. Legal basis of the coordination of social security schemes / **138**
 - 1.1. Treaty provisions / **138**
 - 1.2. The secondary law / **140**
 2. Evolution of the legal provisions on coordination / **142**
 - 2.1. General factors conditioning changes / **142**
 - 2.2. The EU law and the changes in social security schemes / **144**
 - 2.3. The EU citizenship and social rights / **153**

- 2.4. The provisions of social security coordination and other Community law / **156**

II. New provisions on the coordination of social security schemes in force from 1 May 2004 / 160

- 1. The Preamble to the Regulation (EC) No. 883/2004 – the substance and meaning of the coordination provisions / **160**
 - 1.1. Coordination as an instrument of the right to the freedom of movement of persons / **162**
 - 1.2. Coordination versus harmonisation / **162**
 - 1.3. The equal treatment principle /
 - 1.4. Personal scope in relation to the EU citizens / **163**
 - 1.5. The principle of the assimilation of benefits, incomes and facts / **163**
 - 1.6. The principle of the sustenance of acquired rights and rights being acquired / **164**
 - 1.7. The principle of one legislation applicable / **165**
- 2. Benefits and the principles of their coordination in the Preamble to the Regulation (EC) No. 883/2004 / **166**
- 3. The scope and character of the new coordination provisions. The normative part of the Regulation (EC) No. 883/2004 / **167**
 - 3.1. The principles of coordination / **168**
 - 3.2. Personal scope of the coordination provisions / **175**
 - 3.3. Definition and terms / **179**
 - 3.4. Material scope in the coordination regulations / **182**

III. The external dimension of the EU law on coordination of social security schemes / 194

- 1. The coordination regulations and the international conventions on social security / **194**
 - 1.1. Introduction / **194**
 - 1.2. The European Court of Justice case-law on the application of the convention on social security / **196**
 - 1.3. Bilateral conventions between Member States and third countries. The ECJ case-law / **198**
 - 1.4. Guidelines P1 of the Administrative Commission on the coordination of social security schemes relating to the *Gottardo* case / **200**
 - 1.5. Solutions adopted in the Regulations on the coordination of social security schemes / **201**

Recapitulation / 207

ECJ case-law / 210

Chapter III

The obligation of social insurance of persons moving between the EU Member States. The principles for the determination of legislation applicable / 213

Introduction / 213

1. The analysis of the provisions of the Regulations (EC) No. 883/2004 and Regulation (EC) No. 987/2009. Definitions and terms for the determination of legislation applicable / 215
2. Applicable legislation. General principles / 216
3. Special rules for posting / 219
 - 3.1. Posted workers (Article 12 (1) of the Regulation (EC) No. 883/2004) / 220
 - 3.2. Posted self-employed persons (Article 12 (2) of the Regulation (EC) No. 883/2004) / 225
 - 3.3. Procedures applicable in case of posting / 226
4. Posting of workers for the provision of services / 229
 - 4.1. The project of the new Directive on posting / 232
5. Work performed in two or more Member States / 234
 - 5.1. Definition and terminological problems / 234
 - 5.2. The legal term 'person performing work in two or more Member States' / 239
 - 5.3. The legal term 'significant portion of the performed work' / 239
 - 5.4. Self-employment in more than one Member State / 240
 - 5.5. Paid work and self-employment / 241
6. Exceptions from the provisions of Articles 11–15 of the Regulation (EC) No. 883/2004 / 242
7. Temporary legislation / 242
8. Legal provisions ensuring application of Title II of the Regulation (EC) No. 883/2004 / 243
9. Voluntary social insurance or optional insurance (Article 14 of the Regulation (EC) No. 883/2004) / 245
10. Formal categories – formal procedures / 245

-
11. Evaluation and conclusions on the application of provisions determining legislation applicable / 246
 - ECJ case-law / 250

Chapter IV

Long-term care benefits. Legal analysis / 251

Introduction / 251

1. The development of the concept of LTC / 252
 - 1.1. LTC in the framework of the hitherto implemented provisions of the Regulation (EC) No. 1408/71 / 253
 - 1.2. LTC in the context of the scope of social security law and social assistance law. New social risk and new benefits / 254
 - 1.3. The development of long-term care in the national social security schemes / 257
 - 1.4. Comparative analysis of LTC in the EU Member States / 260
 - 1.5. The issues concerning LTC in the ECJ case-law / 265
 - 1.6. Problems with definition of LTC / 268
 2. Long-term care benefits and other social rights in the EU law / 273
 3. Points for further study / 276
 4. The directions of changes in the provisions now in force / 278
 - 4.1. Separate provisions for LTC / 278
 - 4.2. LTC definitions, classification of benefits / 279
- ECJ case-law / 280

Chapter V

Healthcare benefits in kind in the provisions of the EU law / 283

Introduction / 283

I. Healthcare benefits in kind in the current coordination provisions / 286

1. Legal basis / 286
2. Basic terminology and definitions for the application of the provisions on the access to healthcare benefits / 287
3. The right to benefits in case of changing the place of residence to another Member State / 291
4. The right to benefits in case of temporary stay in another Member State / 292

5. The right to healthcare benefits in the period of education in another Member State /	295
6. The right to healthcare benefits in kind for the planned treatment /	296
7. The right to healthcare benefits in kind in case of accidents at work and occupational diseases /	299
8. Healthcare due to pensioners /	300
9. Provisions of the Regulation (EC) No. 883/2004 /	302
9.1. Article 31 (general provisions) /	302
9.2. Article 32. The primacy of benefits in kind. Specific rule for the right of family members to benefits in Member State of residence /	303
9.3. Article 33. Benefits in kind of high cost /	304
9.4. Article 34. Overlapping of LTC benefits /	304
10. Reimbursement principles for benefits in kind /	305
Final remarks. Conclusions /	306
II. Directive of the EP and Council 2011/24 on the application of patient rights in cross-border healthcare /	307
Introduction /	307
1. The Preamble to the Directive 2011/24 – the analysis of principles /	308
1.1. The substance and the scope of application /	308
1.2. Relations to other provisions of the EU law /	313
1.3. The duties of Member States in the field of cross-border healthcare /	314
1.4. Reimbursement in cross-border healthcare /	316
1.5. Healthcare with required prior authorization /	318
1.6. Administrative procedures for cross-border healthcare /	321
1.7. Information, national contact points /	322
1.8. Cooperation between different legal entities /	324
2. New provisions on patient rights in cross-border healthcare in the Directive 2011/24 /	325
Conclusions /	339
III. Relations and dependencies between the coordination Regulations (EC) No. 883/2004 and 987/2009 and the Directive 2011/24/EU /	340
1. Legal relations between the Regulations (EC) No. 883/2004 and 987/2009 and the Directive 2011/24/EU /	341

- 1.1. Legal character of the analyzed acts / **341**
- 1.2. Personal scope of the acts / **343**
- 1.3. Scope of application of the Regulations and the Directive / **344**
- 2. Legal solutions for planned healthcare / **346**
 - 2.1. Rules for authorization / **346**
 - 2.2. Denied authorization for planned healthcare / **349**
 - 2.3. Reimbursement principles for planned healthcare / **350**
- 3. Legal solutions for the unplanned healthcare / **351**
- 4. The right to healthcare benefits in case of residence outside the territory of competent Member State / **354**
 - 4.1. Rules for access to benefits in kind in the Member State of residence / **355**
 - 4.2. Procedure applicable for the treatment in the third country / **355**
 - 4.3. Access to benefits in competent Member State not entitled to issue authorization / **357**
 - 4.4. Procedures applicable for persons seeking reimbursement based on lump sum / **358**
- 5. Duties pertaining to the provision of information on rights and procedural guarantees / **359**
- Conclusions / **361**
- ECJ case-law / **372**

Chapter VI

The right to benefits in case of sickness or maternity / 363

- Introduction / **363**
- 1. Basic provisions / **363**
- 2. Material scope / **364**
- 3. Coordination provisions for sickness and maternity benefits / **367**
- 4. Principles of payment of sickness and maternity benefits in cash / **368**
- 5. The procedure for claiming benefits in cash in the state of residence (stay) / **369**
 - 5.1. General principles / **369**
 - 5.2. Rules for medical examination / **370**
 - 5.3. Entitlements to LTC benefits / **370**

- 5.4. Funeral benefit. Rules for determining entitlement / **371**
- Recapitulation. Conclusions / **371**
- ECJ case-law / **372**

Chapter VII

Pension rights of persons moving across the EU / 373

- Introduction / **373**
- 1. Definitions and legal terminology / **374**
- 2. Rules for the coordination of pensions and early-retirement benefits for persons moving between the EU Member States / **375**
- 3. Personal scope of coordination of pension schemes / **385**
 - 3.1. Legal position of the EU citizens / **385**
 - 3.2. Legal position of third-country nationals / **386**
- 4. Material scope of the Regulation (EC) No. 883/2004 on pensions / **387**
- 5. Entitlement to pension benefit based on incapacity to work and survivor pensions / **389**
 - 5.1. Determination of the entitlement to pension benefits / **389**
 - 5.2. Determination of the amount of pensions (Article 52 of the Regulation (EC) No. 883/2004) / **398**
 - 5.3. Periods shorter than one year (Article 57 of the Regulation (EC) No. 883/2004) / **402**
 - 5.4. Rules for the supplementary payment for minimum benefit (Article 58 of the Regulation (EC) No. 883/2004) / **403**
- 6. Anti-accumulation provisions (Article 53 of the Regulation (EC) No. 883/2004). Overlapping of benefits of the same kind and of the different kind / **405**
- 7. Coordination of accidents at work and occupational diseases benefits / **106**
- 8. Coordination of funeral benefits for deceased pensioner or pensioner's deceased family member / **407**
- 9. Coordination of early-retirement benefits / **408**
- 10. Special non-contributory benefits in cash / **409**

11. Calculation of pensions before the entry into force of the Regulation (EC) No. 883/2004. Implementation of Article 87 (4) and (5) of the Regulation (EC) No. 883/2004 / **410**
 12. Determination of the entitlement to pensions not concluded before the entry into force of the Regulation (EC) No. 883/2004. Implementation of Article 94 of the Regulation (EC) No. 883/2004 / **410**
- Final remarks. Conclusions / **411**
ECJ case-law / **412**

Chapter VIII

The right to benefits in case of unemployment / 415

Introduction / **415**

1. Basic provisions / **419**
 2. Acquisition and sustenance of entitlements to unemployment benefits / **419**
 3. Calculation of the amount of benefits / **422**
 4. Sustenance of right to benefit in case of departure to another Member State / **423**
 - 4.1. Unemployed persons departing to another Member State (Article 64 of the Regulation (EC) No. 883/2004) / **423**
 - 4.2. The evaluation of the application of the provisions of Article 64 of the Regulation (EC) No. 883/2004 and related provisions / **426**
 5. Rights of frontier workers and other categories of cross-border unemployed persons / **427**
 - 5.1. Rules for the cross-border workers / **427**
 - 5.2. Unemployed persons residing in a state other than competent state / **429**
 - 5.3. Article 65a of the Regulation (EC) No. 883/2004 / **431**
 6. Payment of benefits / **433**
- Recapitulation / **435**
ECJ case-law / **437**

Chapter IX

The right to family benefits / 439

Introduction / **439**

1. Basic provisions /	445
2. Basic definitions. The scope of the term ‘family benefits’ /	446
3. The right to family benefits /	448
3.1. Family members residing in the state where the person is insured /	448
3.2. Family members residing in another Member State /	449
3.3. The rules of primacy in case of overlapping of entitlements to benefits /	449
3.4. Family benefits for unemployed persons /	452
3.5. Family benefits for pensioners /	452
4. Procedure on the application of Article 67 and 68 of the Regulation (EC) No. 883/2004 /	452
Conclusions /	456
ECJ case-law /	457
Final conclusions /	459
Bibliography /	469
Legal acts /	481
Summary /	491

Wykaz skrótów

Akty prawne

- decyzja nr A2** decyzja nr A2 z dnia 12 czerwca 2009 r. dotycząca wykładni art. 12 rozporządzenia nr 883/2004 w sprawie ustawodawstwa mającego zastosowanie do pracowników delegowanych i osób wykonujących pracę na własny rachunek, tymczasowo pracujących poza państwem właściwym (Dz. Urz. UE C 106 z 24.04.2010, s. 5)
- decyzja nr F1** decyzja nr F1 z dnia 12 czerwca 2009 r. dotycząca wykładni art. 68 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 odnoszącego się do zasad pierwszeństwa w przypadku zbiegu praw do świadczeń rodzinnych (Dz. Urz. UE C 106 z 24.04.2010, s. 11)
- decyzja nr S1** decyzja nr S1 z dnia 12 czerwca 2009 r. dotycząca Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego (Dz. Urz. UE C 106 z 24.04.2010, s. 23)
- decyzja nr S3** decyzja nr S3 z dnia 12 czerwca 2009 r. określająca świadczenia objęte zakresem art. 19 ust. 1 i art. 27 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 oraz art. 25 lit. A) pkt 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 (Dz. Urz. UE C 106 z 24.04.2010, s. 40)

decyzja nr S5

decyzja nr S5 z dnia 2 października 2009 r. w sprawie wykładni pojęcia „świadczenia rzeczowe”, o którym mowa w art. 1 lit. va) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004, w przypadku choroby i macierzyństwa zgodnie z art. 17, 19, 20, 22, art. 24 ust. 1, art. 25, 26, art. 27 ust. 1, 3, 4 i 5, art. 28, 34 oraz art. 36 ust. 1 i rozporządzenia (WE) nr 883/2004 oraz dla celów kalkulacji kwot podlegających zwrotowi na mocy art. 62, 63 i 64 rozporządzenia parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 (Dz. Urz. UE C 106 z 24.04.2010, s. 54)

decyzja nr U2

decyzja nr U2 z dnia 12 czerwca 2009 r. w sprawie zakresu art. 65 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 dotyczącego uprawnienia do zasiłków dla bezrobotnych osób całkowicie bezrobotnych innych niż pracownicy przygraniczni, które, w okresie ich ostatniego zatrudnienia lub pracy na własny rachunek, miały miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego innego niż właściwe państwo członkowskie (Dz. Urz. UE C 106 z 24.04.2010, s. 43)

**Dokument
Roboczy PE**

Dokument roboczy w sprawie dalszych działań po rezolucji Parlamentu Europejskiego z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie stosowania dyrektywy 2004/38 w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, dnia 13 czerwca 2008 r., DT/729174 PL.doc

**dyrektywa
93/96/EWG**

dyrektywa Rady 93/96/EWG z dnia 29 października 1993 r. w sprawie prawa pobytu dla studentów (Dz. Urz. WE L 317 z 18.12.1993, s. 59)

dyrektywa 96/71/WE	dyrektywa 96/71/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 grudnia 1996 r. dotycząca delegowania pracowników w ramach świadczenia usług (Dz. Urz. WE L 18 z 21.01.1997, s. 1)
dyrektywa 2001/40/WE	dyrektywa Rady 2001/40/WE z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie wzajemnego uznawania decyzji o wydalaniu obywateli państw trzecich (Dz. Urz. WE L 149 z 02.06.2001, s. 34)
dyrektywa 2001/55/WE	dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między państwami członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami (Dz. Urz. WE L 212 z 07.08.2001, s. 12)
dyrektywa 2002/90/WE	dyrektywa Rady 2002/90/WE z dnia 28 listopada 2002 r. definiująca ułatwianie nielegalnego wjazdu, tranzytu i pobytu (Dz. Urz. UE L 328 z 05.12.2002, s. 17)
dyrektywa 2003/9/WE	dyrektywa Rady 2003/9/WE z dnia 27 stycznia 2003 r. ustanawiająca minimalne normy dotyczące przyjmowania osób ubiegających się o azyl (Dz. Urz. UE L 31 z 06.02.2003, s. 18)
dyrektywa 2003/86/WE	dyrektywa Rady 2003/86/WE z dnia 22 września 2003 r. w sprawie prawa do łączenia rodzin (Dz. Urz. UE L 251 z 03.10.2003, s. 12)
dyrektywa 2003/109/WE	dyrektywa Rady 2003/109/WE z dnia 25 listopada 2003 r. dotycząca statusu obywateli państw trzecich będących rezydentami długoterminowymi (Dz. Urz. UE L 16 z 23.01.2004, s. 44)

**dyrektywa
2004/38/WE**

dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich zmieniająca rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylająca dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG (Dz. Urz. UE L 158 z 30.04.2004, s. 77)

**dyrektywa
2004/83/WE**

dyrektywa Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony oraz zawartości przyznawanej ochrony (Dz. Urz. UE L 304 z 30.09.2004, s. 12)

**dyrektywa
2005/36/WE**

dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (Dz. Urz. UE L 255 z 30.09.2005, s. 22)

**dyrektywa
2005/71/WE**

dyrektywa Rady 2005/71/WE z dnia 12 października 2005 r. w sprawie szczególnej procedury przyjmowania obywateli państw trzecich w celu prowadzenia badań naukowych (Dz. Urz. UE L 289 z 03.11.2005, s. 15)

**dyrektywa Rady
2005/85/WE**

dyrektywa Rady 2005/85/WE z dnia 1 grudnia 2005 r. w sprawie ustanowienia minimalnych norm dotyczących procedur nadawania i cofania statusu uchodźcy w państwach członkowskich (Dz. Urz. UE L 326 z 13.12.2005, s. 13)

**dyrektywa
2006/123/WE**

dyrektywa 2006/123/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotycząca usług na rynku wewnętrznym (Dz. Urz. UE L 376 z 27.12.2006, s. 36)

dyrektywa 2009/50/WE	dyrektywa Rady 2009/50/WE z dnia 25 maja 2009 r. w sprawie warunków wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich w celu podjęcia pracy w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji (Dz. Urz. UE L 155 z 18.06.2009, s. 17)
dyrektywa 2011/24/UE	dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/24/UE z dnia 9 marca 2011 r. w sprawie stosowania praw pacjenta w transgranicznej opiece zdrowotnej (Dz. Urz. UE L 88 z 04.04.2011, s. 45)
EKPC	Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.)
Komunikat KE	Komunikat Komisji Europejskiej do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Wymiar zewnętrzny unijnej koordynacji zabezpieczenia społecznego, Komisja Europejska, Bruksela, dnia 30 marca 2012 r., COM (2012) 153 final, s. 4
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
konwencja genewska	Konwencja dotycząca statusu uchodźców sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 119, poz. 515 i 517)
konwencja nr 102	Konwencja nr 102 dotycząca minimalnych norm w dziedzinie zabezpieczenia społecznego przyjęta w Genewie dnia 28 czerwca 1952 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 93, poz. 775)
konwencja z 1954 r.	Konwencja dotycząca statusu bezpaństwowców sporządzona w Nowym Jorku dnia 28 września 1954 r.

- k.p.** ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 z późn. zm.)
- KPP** Karta praw podstawowych Unii Europejskiej podpisana dnia 12 grudnia 2007 r. w Strasburgu (Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 391)
- rozporządzenie nr 1612/68** rozporządzenie Rady (EWG) nr 1612/68 z dnia 15 października 1968 r. w sprawie swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Wspólnoty (Dz. Urz. WE L 257 z 19.10.1968, s. 2)
- rozporządzenie nr 1408/71** rozporządzenie Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych i ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz. Urz. WE L 149 z 05.07.1971, s. 2 z późn. zm.)
- rozporządzenie nr 574/72** rozporządzenie Rady (EWG) nr 574/72 z dnia 21 marca 1972 r. w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych i ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz. Urz. WE L 74 z 30.01.1997, s. 1 z późn. zm.)
- rozporządzenie nr 343/2003** rozporządzenie Rady (WE) nr 343/2003 z dnia 18 lutego 2003 r. ustanawiające kryteria i mechanizmy określania państwa członkowskiego właściwego dla rozpatrywania wniosku o azyl, wniesionego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego (Dz. Urz. UE L 50 z 25.02.2003, s. 1)
- rozporządzenie nr 859/2003** rozporządzenie Rady (WE) nr 859/2003 z dnia 14 maja 2003 r. rozszerzające przepisy rozporządzenia nr 1408/71 i nr 574/72 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi przepisami wyłącznie ze względu na ich obywatelstwo (Dz. Urz. UE L 124 z 20.05.2003, s. 1)

- rozporządzenie nr 883/2004 (rozporządzenie podstawowe)** rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 166 z 30.04.2004, s. 1)
- rozporządzenie nr 987/2009 (rozporządzenie wykonawcze)** rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 284 z 30.10.2009, s. 1)
- rozporządzenie nr 1231/2010** rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1231/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. rozszerzające rozporządzenie (WE) nr 883/2004 i rozporządzenie (WE) nr 987/2009 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo (Dz. Urz. UE L 344 z 29.12.2010, s. 1)
- rozporządzenie nr 465/2012** rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 465/2012 z dnia 22 maja 2012 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz rozporządzenie (WE) nr 987/2009 dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 (Dz. Urz. UE L 149 z 08.06.2012, s. 4)
- Sprawozdanie PE** Sprawozdanie Parlamentu Europejskiego z dnia 24 marca 2009 r. dotyczące stosowania dyrektywy 2004/38/WE w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, PG_TA (2009)0203_teksty przyjęte; <http://www.europarl.europa.eu/sides/get>
- TEWWiS** Traktat Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali podpisany dnia 8 kwietnia 1951 r. w Paryżu

TFUE	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej podpisany dnia 25 marca 1957 r. w Rzymie (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864 z późn. zm.; wersja skonsolidowana 2012, Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 47)
traktat z Lizbony (lub traktat lizboński)	Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską podpisany w Lizbonie dnia 13 grudnia 2007 r. (Dz. Urz. UE C 306 z 17.12.2007, s. 1 ze sprost.)
traktat z Maastricht (lub TUE)	Traktat o Unii Europejskiej podpisany dnia 7 lutego 1992 r. w Maastricht (Dz. Urz. WE C 191 z 29.07.1992, s. 1; wersja skonsolidowana 2012, Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 13)
TWE	Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską podpisany dnia 25 marca 1957 r. w Rzymie (wersja skonsolidowana 2006, Dz. Urz. UE C 321E z 29.12.2006, s. 37)

Inne

EKUZ	Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego
EOG	Europejski Obszar Gospodarczy
ETPC	Europejski Trybunał Praw Człowieka
ETS (TS lub TSUE)	Europejski Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
EWG	Europejska Wspólnota Gospodarcza
KA	Komisja Administracyjna ds. Zabezpieczenia Społecznego Pracowników Migrujących
KE	Komisja Europejska
LTC	Long-Term Care
MOP	Międzynarodowa Organizacja Pracy
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju

OSNP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OTK-A	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria A
PWBiS	przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości
RMI	Revenu Minimum d'Insertion
TIK	technologii informacyjno-komunikacyjnych
TK	Trybunał Konstytucyjny
UE	Unia Europejska
WE	Wspólnota Europejska
WPZiB	wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Wprowadzenie

Przedmiotem książki jest analiza zagadnienia zabezpieczenia społecznego osób korzystających z prawa do przemieszczania się w Unii Europejskiej. Prawo to należy do katalogu praw podstawowych obywateli UE. Jest przedmiotem regulacji traktatowych i prawa pochodnego. Pojęcie zabezpieczenia społecznego rozumiane jest w ujęciu konwencji nr 102 Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) dotyczącej minimalnych norm w dziedzinie zabezpieczenia społecznego przyjętej w Genewie dnia 28 czerwca 1952 r. (dalej: konwencja nr 102). Na jej podstawie przyjęto koncepcje systemu zabezpieczenia społecznego zorganizowanego wokół katalogu rodzaju ryzyka socjalnego (choroba, macierzyństwo, obciążenia rodzinne, inwalidztwo, starość, śmierć żywiciela rodziny, wypadek przy pracy, choroba zawodowa, bezrobocie) oraz przewidzianych w razie ich zajścia świadczeń. Zasady nabycia prawa do tych świadczeń są przedstawione w poszczególnych rozdziałach, odpowiadającym działom zabezpieczenia społecznego. Każdy z nich ustala zakres ochrony prawnej, przewidzianej dla skutków zajścia określonego ryzyka socjalnego¹.

Konwencja nr 102 jest z jednej strony aktem prawnym służącym rozwojowi ustawodawstwa zabezpieczenia społecznego, rozumianego jako całokształt norm prawnych ustalających zasady, organizację, finansowanie oraz zakresy podmiotowy i przedmiotowy systemu zabezpieczenia społecznego. Z drugiej strony promuje rozwój prawa do zabezpieczenia społecznego, jako przynależnego każdej osobie objętej systemem. Prawo to zalicza się do kategorii społecznych praw czło-

¹ Zagadnienia te zostały szczegółowo przedstawione w: G. Uścińska, *Świadczenia z zabezpieczenia społecznego w regulacjach międzynarodowych i polskich. Studium porównawcze*, Warszawa 2005, s. 19 i n. oraz teje, *Europejskie standardy zabezpieczenia społecznego a współczesne rozwiązania polskie*, Warszawa 2005, s. 68 i n.

wieka². Trzeba z całą mocą docenić pozytywny wpływ tej konwencji na oba te wymiary³.

Należy jednak odpowiedzieć na pytanie badawcze, czy normy ustalone w konwencji nr 102 są nadal przydatne do osiągnięcia dalszego rozwoju systemów zabezpieczenia społecznego. Czy mogą nadal stanowić podstawę regulacji UE, które muszą być dostosowane do rozwoju terytorialnego i podmiotowego, w tym do regulacji podstawowych, czyli praw obywateli UE⁴?

Unia Europejska nie ustanowiła jednolitych rozwiązań prawnych, m.in. ze względu na daleko idące zróżnicowanie regulacji krajowych i brak zgody co do takich działań państw członkowskich⁵. Odpowiednie gwarancje prawne zawarte są jednak w prawie traktatowym. W swojej aktywności UE skupia się głównie na regulacjach o charakterze norm kolizyjnych, które mają za zadanie rozwiązywanie sprzeczności między różnymi regulacjami krajowymi. Są to więc przepisy o charakterze koordynacji, które zawarte są w aktach prawodawczych – rozporządzeniach, mających zasięg ogólny, bezpośrednio wiążących w całości państwa członkowskie i niewymagających implementacji do krajowych porządków prawnych. Adresatami są państwa członkowskie i ich organy oraz osoby fizyczne i prawne.

W doktrynie podkreśla się, że rozporządzenia są instrumentami ingerencji prawodawcy unijnego w porządku prawne państw członkowskich i instrumentami ujednolicenia prawa na terytorium UE. Jednak w prawie unijnym coraz częściej zagadnienia dotyczące zabezpieczenia społecznego są przedmiotem innych aktów prawodawczych, a mianowicie dyrektyw. W odróżnieniu od rozporządzeń adresatami tego aktu są państwa członkowskie; co do zasady dyrektywa ustala prawa i obowiązki ich dotyczące (art. 288 akapit 3 Traktatu o funkcjonowaniu

² A.M. Świątkowski, *Karta Praw Społecznych Rady Europy*, Warszawa 2006, s. 1 i n.

³ F. Pennings, *Social Security*, s. 5 i n., www.transpennings.org (odsłona z dnia 28 kwietnia 2013 r.); M. Korola, F. Pennings, *The Legal Character of International Social Security Standards*, *European Journal of Social Security* 2008, Vol. 10, No. 2, s. 131 i n.

⁴ Zresztą takie problemy badawcze są podejmowane w literaturze przedmiotu zob. T. Dijkhoff, *International Social Security Standards in the European Union. The Cases of the Czech Republic and Estonia*, Cambridge 2011.

⁵ Organy i instytucje UE zachęcają państwa członkowskie do przyjmowania standardów (w tym ratyfikacji) uchwalonych przez inne organizacje, jak MOP czy Radę Europy. Tak A.M. Świątkowski, *Karta Praw Społecznych...*; tegoż, *Europejskie prawo socjalne*, t. 3, Warszawa 1999, s. 102 i n.; F. Pennings, *Social...*, s. 10; G. Uścińska, *Świadczenia...*, s. 85 i n.

Unii Europejskiej podpisanego dnia 25 marca 1957 r. w Rzymie, Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864 z późn. zm.; wersja skonsolidowana 2012, Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 47–390, dalej: TFUE).

Implementacja dyrektywy do porządków krajowych państw członkowskich następuje w drodze uchwalenia nowych aktów prawnych lub modyfikacji już obowiązujących. W związku ze zróżnicowanym wykorzystaniem źródeł prawa w UE dla osiągnięcia pewnego standardu zabezpieczenia społecznego⁶, w znaczeniu ustawodawstwa i prawa do zabezpieczenia społecznego, zachodzi potrzeba ustalenia tych źródeł. Trzeba zatem odpowiedzieć na pytanie, czy zróżnicowanie regulacji prawnych przyczynia się do realizacji prawa do swobodnego przemieszczania się obywateli UE i ich ochrony w zakresie zabezpieczenia społecznego. Czy czyni to prawo pewnym i skutecznym, czy też tej skuteczności i pewności nie osiąga się w pełni?

Analiza obejmuje więc akty należące do różnych źródeł prawa, zaliczanych nie tylko do swobody przepływu osób, ale także do zakresu innych swobód, w tym swobody świadczenia usług. Uzasadnia to fakt, że orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (dalej: ETS lub TSUE) w ostatnich latach wywodzi głównie ze swobody usług skuteczność realizacji prawa obywateli i innych osób do przemieszczania się w UE (np. w zakresie opieki zdrowotnej).

W pracy proponuje się nowe, integralne spojrzenie na całość regulacji unijnych, czyli rozwiązań w aktach prawnych prawa pierwotnego oraz pochodnego, dotyczących prawa do swobodnego przemieszczania się i na ich podstawie ustalenie zakresu prawa do zabezpieczenia społecznych osób korzystających z tej swobody. Nowym ujęciem jest także analiza przepisów unijnych w odniesieniu do takich zagadnień, jak:

- obywatelstwo UE ustanowione w art. 20 i 21 TFUE określających swobodę przemieszczania się obywateli UE w kontekście prawa do zabezpieczenia społecznego;
- rozwój i zmiany w krajowych systemach zabezpieczenia społecznego i ich wpływ na regulacje unijne oraz ustalenie wpływu tych ostatnich na regulacje krajowe w zakresie zabezpieczenia społecznego;

⁶ Standard w ujęciu normatywnym w odniesieniu do prawa międzynarodowego czy europejskiego ustala pewien pułap – nieobniżany – przy otwartej możliwości wprowadzenia lub utrzymania jego wyższego poziomu w ustawodawstwie krajowym. Tak M. Matey-Tyrowicz, *Znaczenie standardów europejskich dla polskiego prawa pracy*, Praca i Zabezpieczenie Społeczne 2000, nr 6, s. 2 i n.; podobnie F. Pennings, *Social...*, s. 1 i n.

- rozwiązania prawne dotyczące swobody przepływu osób w prawie traktatowym oraz w prawie pochodnym, z uwzględnieniem rozporządzenia Rady (EWG) nr 1612/68 z dnia 15 października 1968 r. w sprawie swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Wspólnoty (Dz. Urz. WE L 257 z 19.10.1968, s. 2; dalej: rozporządzenie nr 1612/68), dyrektywy 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii, członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich (Dz. Urz. UE L 158 z 30.04.2004, s. 77; dalej: dyrektywa 2004/38/WE) oraz dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/24/UE z dnia 9 marca 2011 r. w sprawie stosowania praw pacjentów w transgranicznej opiece zdrowotnej (Dz. Urz. UE L 88 z 04.04.2011, s. 45; dalej: dyrektywa 2011/24/UE). Przedmiotem analizy jest więc ustalenie związków i zależności między tymi aktami.

Praca ukazuje ewolucję i obecny stan prawny w zakresie swobody przepływu osób, ograniczonej w przeszłości do pracowników, a rozwiniętej współcześnie do obywateli UE i innych osób, z szerokim przedstawieniem orzecznictwa ETS oraz badań europejskich i polskich w tym obszarze. Ukazuje też całokształt regulacji prawnych, składających się na ustawodawstwo zabezpieczenia społecznego oraz zakres i charakter prawa zabezpieczenia społecznego osób przemieszczających się w UE.

W sferze teoretycznej opracowanie zawiera analizy przydatne do ustalenia zasad krajowych systemów zabezpieczenia społecznego, zakresu przedmiotowego, a w szczególności dotyczących prac na temat katalogu ryzyka socjalnego w związku ze zmianami, jakie już dokonały się w systemach prawnych państw członkowskich oraz UE. Chodzi zwłaszcza o ryzyko niesamodzielności oraz zagwarantowanie dla skutków jego zajścia ochrony prawnej, co w przyszłości może doprowadzić do rozszerzenia obecnego katalogu rodzaju ryzyka socjalnego i wyodrębnienia nowego działu zabezpieczenia społecznego w prawie UE. Ważnym elementem w książce jest także przedstawienie ewolucji ochrony prawnej oraz obecnego etapu rozwoju opieki długoterminowej w narodowych systemach zabezpieczenia społecznego państw członkowskich. W związku z prowadzonymi od kilku lat badaniami europejskimi⁷, wskazano etapy rozwoju ustawodawstw krajowych

⁷ Autorka opracowania należy do zespołu tych badaczy.

i prawa unijnego, a także szereg problemów o charakterze systemowym i parametrycznym, wymagających dalszych badań. Istotną rolę odgrywa w tych pracach orzecznictwo ETS.

W rozdziale I przedstawiono podstawy prawne swobody przepływu osób, ich charakter i zasięg. Zawarto w nim także analizę źródeł prawa UE dla celów badawczych podjętych w poszczególnych częściach książki (część pierwsza). Podstawy prawne są analizowane według porządku i hierarchii tych źródeł prawa, czyli w kolejności: prawo traktatowe, wtórne i pozostałe akty prawne z tego zakresu.

W części drugiej tego rozdziału ustala się zakres podmiotowy swobody przepływu osób, czyli krąg osób, które mogą korzystać z uprawnień z niej wynikających. Podkreśla się, że w ciągu kilkudziesięciu lat nastąpiła jego ewolucja – od pracowników do obywateli UE. Jego rozszerzenie nastąpiło pod wpływem orzecznictwa ETS na inne kategorie osób. Wprowadzenie prawnej kategorii obywatelstwa w Traktacie o Unii Europejskiej podpisanym dnia 7 lutego 1992 r. w Maastricht (Dz. Urz. WE C 191 z 29.07.1992, s. 1–110; wersja skonsolidowana 2012, Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 13–390, dalej: traktat z Maastricht lub TUE) jest przełomowe w związku z przyznaniem prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu niezależnie od aktywności ekonomicznej w innym państwie członkowskim.

Analiza obejmuje więc obywateli UE, w tym m.in. pracowników migrujących, osoby korzystające ze swobody prowadzenia działalności gospodarczej, emerytów lub rencistów, studentów, członków rodziny obywatela UE. W obszarze analizy znaleźli się również obywatele państw trzecich, ze wskazaniem ich pozycji prawnej w tym zakresie⁸.

Część trzecia rozdziału I prezentuje zakres przedmiotowy swobody przemieszczania się osób, z wyróżnieniem takich jej obszarów, jak prawo wyjazdu z państwa ojczystego oraz wjazdu do innego państwa członkowskiego, prawo pobytu. Natomiast w okresie pobytu analizie zostały poddane m.in. takie zagadnienia, jak prawo do równego traktowania w zakresie zatrudnienia, prawo do uprawnień socjalnych oraz dostęp do korzyści (przywilejów) socjalnych. Analiza ta jest przeprowadzana z uwzględnieniem regulacji UE o różnym charakterze prawnym, orzecznictwa ETS i literatury przedmiotu.

⁸ Uprawnia to do posłużenia się w temacie książki odniesieniem do osób korzystających z prawa do przemieszczania się w UE, a nie tylko obywateli.

Może ona stanowić uzupełnienie i rozszerzenie dotychczasowego dorobku z tego zakresu.

Nowym podejściem w badaniach prawnych tego zagadnienia powinno być integralne analizowanie regulacji prawnych o różnym charakterze, dotyczących prawa do swobodnego przemieszczania się w celu ustalenia skutków jego stosowania. Dotychczasowe analizy, prowadzone w odniesieniu tylko do regulacji koordynacyjnych lub harmonizacyjnych, nie przedstawiają w sposób wyczerpujący tego złożonego stanu prawnego⁹. Wymagają zatem badania różnych źródeł prawa¹⁰ w celu zdiagnozowania i oceny tej skomplikowanej materii.

Z prawa UE wynika, że państwa członkowskie ponoszą odpowiedzialność za tworzenie i funkcjonowanie systemów zabezpieczenia społecznego, stosownie do uwarunkowań krajowych. W tym celu Unia i państwa członkowskie wprowadzają w życie środki, które uwzględniają różnorodność praktyk krajowych. W art. 153 TFUE podkreśla się, że w celu urzeczywistnienia środków określonych w art. 151 (Cele polityki społecznej) Unia wspiera i uzupełnia działania państw członkowskich w następujących dziedzinach:

- 1) pkt c – zabezpieczenia społecznego i ochrony socjalnej pracowników,
- 2) pkt k – modernizacji systemów ochrony socjalnej.

Można więc przyjąć, że są to wyraźne wskazania działań wspierających i uzupełniających państwa członkowskie w tym zakresie. Mając na uwadze cele ustalone w art. 151 TFUE, Komisja zachęca do współpracy między państwami członkowskimi oraz ułatwia koordynację ich działań we wszystkich dziedzinach polityki społecznej, a zwłaszcza w sferach dotyczących: zatrudnienia, prawa pracy, zabezpieczenia społecznego. Zauważyć trzeba także, że w art. 9 TFUE (podstawa działań Unii) wskazuje się na uwzględnienie odpowiedniej ochrony socjalnej przy określaniu i realizacji swoich polityk.

Celem rozdziału II jest zaprezentowanie prawa wspólnotowego (UE) dotyczącego koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w szerokim kontekście innych regulacji służących swobodzie przemieszczania się, ze szczególnym uwzględnieniem orzecznictwa ETS. Ustawodawstwo wspólnotowe odgrywało i nadal będzie odgry-

⁹ F. Pennings (ed.), *Between Soft and Hard Law: The Impact of International Social Security Standards on National Social Security Law*, Hague 2006, s. 50 i n.

¹⁰ L. Senden, *Soft Law in European Community Law*, Portland 2004, s. 5 i n., s. 33 i n., s. 107 i n.; P. Craig, G. de Búrca, *EU Law: Text, Cases and Materials*, Oxford 2011, s. 103 i n., s. 121 i n.

wać ważną rolę w rozwoju mobilności pracowników i innych osób w UE. Decyduje ono bowiem o faktycznym wymiarze korzystania z prawa do swobodnego przemieszczania się i zagwarantowaniu ochrony przez systemy zabezpieczenia społecznego.

W ostatnich latach pojawiało się jednak wiele problemów, które powinien rozwiązać wspólnotowy ustawodawca. Z jednej strony jest to konieczność zapewnienia adekwatności przepisów regulujących koordynację do zmieniającego się rynku pracy, elastyczności zatrudnienia, a z drugiej dostosowanie zasad koordynacji do zmian o różnym charakterze w krajowych systemach zabezpieczenia społecznego. Nie bez znaczenia są także problemy związku i relacji między regulacjami koordynacyjnymi a innymi z zakresu prawa wspólnotowego, w szczególności w zakresie obywatelstwa UE i uprawnień wynikających z niego. Brakuje także kompatybilności między regulacjami dotyczącymi prawa pobytu (dyrektywa 2004/38/WE) a uprawnieniami wynikającymi z przepisów o koordynacji. Podobnie w odniesieniu do dyrektywy 2011/24/UE, której rozwiązania nie do końca są skoordynowane z regulacjami koordynacyjnymi.

Wymienione zagadnienia są przedmiotem pogłębionych analiz badawczych w tym rozdziale. Ich wyniki powinny służyć poprawie dotychczasowych rozwiązań zapewniających właściwą ochronę obywatelom UE korzystającym ze swobody przemieszczania się. Regulacje UE powinny tym celom służyć (część pierwsza rozdziału).

W rozdziale tym przedstawiono szczegółowo nowe regulacje z zakresu koordynacji, tj. rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 166 z 30.04.2004, s. 1; dalej: rozporządzenie nr 883/2004 lub rozporządzenie podstawowe) oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 284 z 30.10.2009, s. 1; dalej: rozporządzenie nr 987/2009 lub rozporządzenie wykonawcze), obowiązujące od dnia 1 maja 2010 r. Analizy te są ważne dla przedstawienia i oceny obecnego stanu prawnego realizacji prawa do zabezpieczenia społecznego osób korzystających ze swobody przemieszczania się (część druga rozdziału).

Zagadnienie nowego podejścia do tzw. wymiaru zewnętrznego koordynacji (wobec państw trzecich) wymaga pogłębionej analizy

prawnej. Chodzi o regulacje dotyczące koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego odnoszące się nie tylko do UE, ale także do państw trzecich. Obecnie Komisja Europejska (dalej: KE) oraz państwa członkowskie dyskutują, czy w związku z procesami gospodarczymi i społecznymi funkcjonujące instrumenty prawne są wystarczające w relacji z państwami trzecimi. Proponuje się przygotowanie nowych rozwiązań w tym zakresie. Sprawy te są podejmowane w trzeciej części.

Zagadnienia dotyczące ustawodawstwa właściwego są przedmiotem rozdziału III. W przypadku osób korzystających z prawa do przemieszczania się podstawowym problemem jest ustalenie, gdzie powstaje obowiązek ubezpieczenia społecznego. Zakres publicznych systemów zabezpieczenia społecznego odnosił się do osób aktywnych zawodowo, mieszkających na terytorium danego kraju. W ostatnim czasie następują w tym zakresie zmiany.

Zmienia się także model pracownika migrującego. W literaturze podaje się, że współcześnie mamy bardzo zróżnicowane typy tych pracowników, w tym m.in. pracowników przygranicznych, czasowo migrujących, pracowników zarządzających i łączących aktywność na terenie państw członkowskich UE z aktywnością w państwach poza Unią. Aktywność w innych krajach odbywa się obecnie przez krótki czas. Jest to zatrudnienie na czas określony albo w formie umów cywilnych, albo w innych formach elastycznego zatrudnienia. Powoduje to problemy dla ustalenia obowiązku ubezpieczenia społecznego (w tym opłacania składek), a także nabycia prawa do świadczeń.

Odpowiedź na pytanie, czy w jakim zakresie obecnie obowiązujące przepisy rozporządzenia nr 883/2004 są dostosowane do tych zadań, będzie przedmiotem niniejszego rozdziału. Zostanie w nim ustalone, jakiemu ustawodawstwu podlega się w związku z pracą w państwach członkowskich, z oddelegowaniem do pracy w innym państwie członkowskim niż kraj, w którym powstaje obowiązek ubezpieczenia, wreszcie gdzie jest się ubezpieczonym, jeżeli pracuje się w co najmniej dwóch państwach. Ważne jest również ustalenie ustawodawstwa mającego zastosowanie dla osób nieaktywnych, które mieszkają w innym państwie niż kraj, z którego pochodzą (gdzie byli ubezpieczeni, mieli prawo do świadczeń)¹¹.

¹¹ Zagadnienia te są analizowane w literaturze przedmiotu. Zob. E. Eichenhofer, *Sozialrecht der Europäischen Union*, Berlin 2010; M. Fuchs, *Europäisches Sozialrecht. Kommentar*, Mainz 2010; F. Pennings, *Posting and Social Security Coordination* (w:) R. Blanpain (ed.), *Freedom of Services in the European Union, Bulletin of Compara-*

W rozdziale IV podjęto nową problematykę, dotychczas nieanalizowaną w polskiej literaturze, związaną ze świadczeniami opieki długoterminowej (*Long-term Care* – LTC). Poddano analizie problem nieuwzględnienia tych świadczeń w dotychczasowych przepisach unijnych o koordynacji. Prezentuje się ewolucję, obecny stan prawny w państwach członkowskich UE oraz ustala wnioski z przeprowadzonej analizy porównawczej, wskazując, że większość krajów członkowskich uznaje podejście zróżnicowane i przewiduje świadczenia LTC w ramach różnych działań zabezpieczenia społecznego i/lub pomocy społecznej.

Jeżeli chodzi o regulacje unijne, to przedstawione badania pokazują istotną rolę ETS we włączaniu tych świadczeń do prawa UE. W swoim orzecznictwie ETS dokonał uściślenia miejsca LTC w obowiązujących rozporządzeniach. Włączenie świadczeń LTC w zakres prawa koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego było oparte na następującej argumentacji. Ponieważ świadczenia w ramach LTC nie znajdują się na liście odpowiadającej rodzajowi ryzyka społecznego objętego przepisami o koordynacji w dotychczasowym rozporządzeniu Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych i ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz. Urz. WE L 149 z 05.07.1971, s. 2 z późn. zm.; dalej: rozporządzenie nr 1408/71), koordynacja musi się odbywać według zasad dotyczących innych świadczeń. Ze względu na związek z obszarem ryzyka choroby, w opinii ETS należy stosować przepisy dotyczące świadczeń chorobowych.

W rozdziale tym podnosi się także problemy definicyjne ważne dla ustalenia zakresu i definicji świadczeń opieki długoterminowej. Pozostają one w związku z pojęciem ryzyka socjalnego niesamodzielności, jego charakterem i miejscem w dotychczasowym katalogu ryzyka socjalnego. Przedstawiono również związek LTC z uprawnieniami zawartymi w innych przepisach UE, jak np. dyrektywą 2011/24/UE, zwłaszcza że relacje między nimi budzą wiele problemów.

W zakończeniu zawarto ustalenia do badań na przyszłość w zakresie prawa do zabezpieczenia społecznego. Dotyczą one potrzeby wprowadzenia zmian w obecnych regulacjach unijnych. Wskazuje się

tive Labour Relations, Hague 2006 ; H. Szurgacz, *Ewolucja koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego* (w:) A. Sobczak (red.), *Stosunki zatrudnienia w dwudziestolecu społecznej gospodarki rynkowej. Księga pamiątkowa z okazji 40-lecia pracy naukowej Profesor Barbary Wagner*, Warszawa 2010, s. 525 i n.

na nowe rozwiązania, które w kompleksowy sposób obejmowałyby nowe ryzyko i nowe świadczenia opieki długoterminowej, zgodnie z tendencjami w europejskich badaniach z tego zakresu.

W rozdziale V podejmuje się bardzo skomplikowaną i niejednorodną materię prawną dotyczącą prawa do świadczeń opieki zdrowotnej osób korzystających ze swobody przemieszczania się. Traktat o Unii Europejskiej (art. 3) oraz Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (art. 48) ustalają podstawowe zasady, na których jest oparta Unia, tj. swobodę przepływu osób, usług i kapitału. Dotyczą one także towarów i usług medycznych. Trzeba również pamiętać, że szczegółowy charakter towarów i usług medycznych wpłynął na ich wyłączenie z regulacji unijnych dotyczących usług na rynku wewnętrznym. Chodzi o dyrektywę 2006/123/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotyczącą usług na rynku wewnętrznym (Dz. Urz. UE L 376 z 27.12.2006, s. 36; dalej: dyrektywa 2006/123/WE), z której zostały wyłączone usługi zdrowotne niezależnie od sposobu ich zorganizowania i finansowania na poziomie krajowym (usługi publiczne czy prywatne).

W związku z orzecnictwem ETS dotyczącym praw pacjenta do korzystania z leczenia w innym państwie członkowskim została przyjęta w 2011 r. dyrektywa 2011/24/UE. Jest to nowy akt prawa unijnego, którego transpozycja do prawa krajowego powinna nastąpić do października 2013 r. Dyrektywa określa uprawnienia pacjentów do uzyskania opieki zdrowotnej w innym państwie członkowskim, w tym ograniczenia, które państwo członkowskie może ustalić w korzystaniu z tej opieki za granicą. Ustala również poziom finansowania transgranicznej opieki zdrowotnej na podstawie zasady, że pacjent jest uprawniony do otrzymania zwrotu kosztów do wysokości, która zostałaby zapłacona w sytuacji, gdyby skorzystał z opieki zdrowotnej w swoim kraju.

Rozdział V obejmuje trzy grupy zagadnień. Pierwsza część to analiza prawna zdrowotnych świadczeń rzeczowych w przepisach o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, z uwzględnieniem orzecnictwa ETS i literatury przedmiotu. Druga podejmuje analizę całkowicie nowych regulacji będących w okresie transpozycji do ustawodawstw krajowych, zawartych w dyrektywie 2011/24/UE w sprawie stosowania praw pacjentów w transgranicznej opiece zdrowotnej. Jest oparta na literaturze przedmiotu i debatach europejskich dotyczących tych zagadnień (część druga). Wreszcie kolejna (trzecia) część – również nowa i trudna – przedstawia związki i zależności między

rozwiązaniami rozporządzeń o charakterze koordynacji a przepisami nowej dyrektywy. Związki i zależności między rozporządzeniem nr 883/2004 i rozporządzeniem nr 987/2009 a dyrektywą 2011/24/UE polegają głównie na tym, że akty te ustanowiły system mający na celu zapewnienie dostępu do opieki zdrowotnej w różnych sytuacjach osobom korzystającym z prawa do swobodnego przemieszczania się, zwłaszcza w okresie tymczasowego pobytu poza granicami państwa członkowskiego właściwego (czyli tego, w którym nabywa się uprawnień do świadczeń zdrowotnych rzeczowych).

Trzeba także pamiętać, że rozporządzenia i dyrektywa stanowią dwa niezależne instrumenty stosowane w przewidzianych dla siebie obszarach. Ważne jest więc nie tylko ustalenie zakresu osobowego i przedmiotowego tych instrumentów, ale związków i relacji między tymi zakresami oraz konsekwencji dla realizacji prawa do opieki zdrowotnej osób korzystających ze swobody przemieszczania się. Czy rzeczywiście nowe rozwiązania mogą wpłynąć na poprawę obecnego stanu prawnego i faktycznego w tym zakresie?

W opracowaniu tej części wykorzystano stanowisko i wyjaśnienia Komisji Europejskiej, będące komentarzami do regulacji prawnych. Skorzystano także z wymiany informacji i ocen sformułowanych na międzynarodowych konferencjach poświęconych tym sprawom, w których autorka brała udział.

W rozdziale VI podjęto analizę prawa do świadczeń pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa, objętych zasadami koordynacji. Celem tych regulacji jest zapewnienie wypłaty świadczeń pieniężnych należnych osobom objętym systemem ubezpieczenia społecznego z tytułu choroby i macierzyństwa w miejscu zamieszkania, innym niż to, w którym znajduje się instytucja zobowiązana do ich wypłaty. Regulacje te nie są tak szerokie, jak poprzednio wymienione, z tego względu nie wymagają tak obszernej analizy.

Analiza prawa do świadczeń emerytalno-rentowych jest zawarta w rozdziale VII. Świadczenia te w nowych regulacjach koordynacyjnych (rozporządzenia nr 883/2004 i nr 987/2009) są w dużym stopniu oparte na dotychczasowych rozwiązaniach prawnych. Regulacje te uległy jednak modernizacji, zwłaszcza pod wpływem dostosowania ich do zmieniających się przepisów państw członkowskich i zmian wprowadzonych w narodowych systemach emerytalnych i rentowych.

Należy docenić wprowadzenie regulacji mających na celu większą skuteczność współpracy instytucji zabezpieczenia społecznego, usta-

lających nabycie prawa do świadczeń oraz odpowiedzialnych za ich wypłatę do kraju zamieszkania osób uprawnionych. W rozdziale tym zwrócono uwagę na nowe wyroki ETS, w tym w sprawach polskich.

Analizowane w rozdziale VIII uprawnienia do świadczeń w razie bezrobocia oparte są na szczególnych zasadach. Osoba bezrobotna udająca się do innego państwa członkowskiego w celu poszukiwania pracy zachowuje nabyte uprawnienia do świadczeń z tytułu bezrobocia, ale tylko przez ustalony czas i na ściśle określonych warunkach. W rozdziale VIII są one przeanalizowane i ocenione w aspekcie realizacji prawa do zabezpieczenia społecznego osób korzystających ze swobody przemieszczania się, ze szczególnym uwzględnieniem orzecznictwa ETS. Trzeba bowiem powiedzieć, że ETS analizuje te zagadnienia również w kontekście swobody przemieszczania się i pobytu obywateli UE (wyrok z dnia 11 września 2008 r. w sprawie C-228/07 *J. Petersen*, wyrok z dnia 18 lipca 2006 r. w sprawie C-406/04 *G. de Cuyper*).

Świadczenia dla osób bezrobotnych są powiązane z wymogiem bycia dostępnym na rynku pracy państwa, które je wypłaca. Występuje bowiem wyraźna korelacja między warunkami ich przyznania i wypłaty a rejestracją pracownika, jego dostępnością i aktywnością w poszukiwaniu pracy. Według art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004 państwem właściwym jest państwo miejsca pracy (*lex loci laboris*). Państwo zamieszkania jest jedynie pomocnicze przy ustalaniu uprawnień osoby bezrobotnej.

Artykuł 65 rozporządzenia nr 883/2004 odchodzi od tej naczelnej zasady w przypadku pracowników przygranicznych i innych kategorii osób, które zamieszkują na stałe poza krajem zatrudnienia – w ich przypadku państwem właściwym jest państwo zamieszkania. Jednak to rozwiązanie powoduje wiele problemów i wątpliwości dotyczących obciążenia finansowego państwa zamieszkania, trudności w ustaleniu miejsca zwyczajowego pobytu osoby bezrobotnej, braku jasnych rozstrzygnięć prawnych i inne¹².

Trzeba jednak dodać, że rozwiązania zawarte w rozporządzeniu nr 883/2004 są pewnym kompromisem między odpowiedzialnością państwa zatrudnienia i państwa zamieszkania. Państwa członkowskie uważają je nadal za kontrowersyjne. Z tych powodów ma poziomie europejskim zostały opracowane propozycje zmiany obecnego stanu

¹² C.G. de Cortazar (ed.), E. Rentola (ed.), M. Fuchs, S. Klosse, *Coordination of Unemployment Benefits. Think Tank Report 2012*, Ghent 2012, s. 5 i n.

prawnego, które mogą być w przyszłości podstawą nowych regulacji. Są one przedstawione w tej części pracy.

Prawo do świadczeń rodzinnych jest przedmiotem rozważań w rozdziale IX. Świadczenia rodzinne występują w ustawodawstwach wszystkich państw członkowskich UE. Jednak między rozwiązaniami krajowymi występują znaczne różnice, jeśli chodzi o rodzaje tych świadczeń, warunki ich nabycia, ich wysokość czy zasady finansowania¹³.

W orzecznictwie ETS (wyroki z dnia 12 czerwca 2012 r.: w sprawie C-611/10 *Hudziński* i w sprawie C-612/10 *Wawrzyniak* – komentowane zresztą w literaturze europejskiej) podkreśla się, że ponieważ art. 48 TFUE przewiduje koordynację przepisów państw członkowskich, a nie ich harmonizację, postanowienia te nie mają wpływu na różnice merytoryczne i proceduralne pomiędzy systemami zabezpieczenia społecznego poszczególnych państw członkowskich, a co za tym idzie – różnice w zakresie praw osób w nich ubezpieczonych. Każde państwo członkowskie ustala uprawnienia w swoim ustawodawstwie z poszanowaniem prawa Unii, w tym w zakresie warunków przyznawania świadczeń (tak też w orzeczeniu ETS z dnia 30 czerwca 2011 r. w sprawie C-388/09 *da Silva Martins*, pkt 71).

Trybunał w wyżej wymienionych sprawach orzekł, że postanowienia traktatu z dziedziny swobodnego przepływu pracownika należy interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie stosowaniu prawa krajowego w zakresie, w jakim prowadzi ono do zmniejszenia kwoty świadczenia o wysokość świadczenia porównywalnego pobieranego w innym państwie, ale do wykluczenia tego świadczenia (pkt 85 wyroku w sprawach *Hudziński* i *Wawrzyniak*). Podobnie niezgodne z przepisami o koordynacji jest nieuwzględnienie okresów pobierania świadczeń rodzinnych w innym państwie członkowskim na potrzeby uzyskania prawa do świadczenia w jeszcze innym państwie członkowskim w ten sam sposób, jak gdyby było ono pobierane na terytorium tego państwa (wyrok ETS z dnia 21 lutego 2008 r. w sprawie C-507/06 *M. Klöppel*).

Wyroki w sprawach *Hudziński* i *Wawrzyniak* zawierają istotne stanowisko trybunału w sprawie możliwości przyznawania świadczeń rodzinnych na dzieci przez państwo członkowskie niebędące państwem właściwym, w którym jest wykonywana praca tymczasowa. Stanowi też

¹³ MISSOC 2012 (*Family allowances*).

wykładnię zasady stosowania prawa krajowego zapobiegającej zbiegowi prawa i wykluczenia takiego świadczenia w przypadku pobierania porównywalnego świadczenia w innym państwie. Skutki tego wyroku mogą być istotne dla pracowników migrujących w zakresie uprawnień do świadczeń rodzinnych także w okresie czasowego pobytu i zatrudnienia w innym państwie członkowskim niż państwo właściwe.

W zakończeniu przedstawiono wnioski wynikające z analiz i wywodów zaprezentowanych w poszczególnych rozdziałach pracy. W pracy przyjęto stan prawny na 15 sierpnia 2013 r.

Książka adresowana jest do specjalistów prawa UE, z zakresu zabezpieczenia społecznego, polityki społecznej, przedstawicieli władzy właściwej, instytucji właściwych, sędziów, partnerów społecznych i innych podmiotów odpowiedzialnych za stanowienie i stosowanie standardów zabezpieczenia społecznego osób korzystających z prawa do swobodnego przemieszczania się w UE. Może być przydatna w procesie dydaktycznym tej złożonej i trudnej problematyki. W pracy przedstawia się w szerokim zakresie dorobek orzeczniczy ETS, z uwzględnieniem wyroków obecnie wydanych, oraz doktryny polskiej i europejskiej z tego zakresu.

Mając na uwadze złożoność i trudność analizowanej materii, autorka ma nadzieję, że zamieszczone w książce analizy i wyjaśnienia regulacji prawnych i wyroków sądowych przyczynią się do poprawy bezpieczeństwa prawnego i socjalnego obywateli UE. W pracy wykorzystano wiedzę i doświadczenia badaczy europejskich skupionych wokół spraw objętych tematyką książki, przedstawionych w różnych gremiach formalnych i nieformalnych, w których autorka bierze udział¹⁴.

Dzięki udziałowi autorki przez wiele lat w badaniach europejskich z zakresu europejskich standardów zabezpieczenia społecznego, a w ostatnich latach badaniach regulacji unijnych z tego zakresu było możliwe powstanie tej książki. Badania te były prowadzone przez różne uczelnie wyższe i instytucje badawcze państw członkowskich UE. Szczególną rolę w tym zakresie odgrywa Wydział Prawa Uniwersytetu w Gandawie z jego liderem profesorem Yves Jorensem, który koordynuje te prace badawcze, skupiając wybitnych ekspertów ze wszystkich

¹⁴ Są to głównie eksperci biorący udział w pracach badawczych projektu „Training and reporting on European Social Security” (trESS), koordynowanego przez Uniwersytet w Gandawie.

państw członkowskich. Badania te obejmują nie tylko implementację regulacji koordynacyjnych, ale także ocenę innych rozwiązań z zakresu uprawnień socjalnych osób korzystających z prawa do swobody przemieszczania się¹⁵.

Autorka pragnie podziękować recenzentowi prof. dr. hab. Jerzemu Wratnemu i Dorocie Bieniasz za wszelkie cenne uwagi zgłoszone w trakcie powstawania tej książki, ekspertom z projektu trESS oraz innym osobom, które przyczyniły się do jej powstania, a także rodzinie za cierpliwość i zrozumienie.

¹⁵ Trzeba również docenić fakt, że badania te są możliwe, bo ich potrzeba jest akceptowana przez Komisję Europejską.

Rozdział I

Swoboda przepływu osób. Ewolucja rozwiązań prawnych

I. Podstawy prawne swobody przepływu osób

Wprowadzenie

W rozdziale przedstawia się podstawy prawne swobody przepływu osób, ustala ich charakter i zasięg. Zawiera się w nim także analizę źródeł prawa UE ze względu na potrzebę ich rozpoznania dla celów badawczych podjętych w poszczególnych częściach książki. Podstawy prawne są analizowane według porządku i hierarchii tych źródeł prawa, czyli w kolejności: prawo traktatowe, wtórne i pozostałe akty prawne z tego zakresu (część I).

W kolejnej części (część II) ustala się zakres podmiotowy swobody przepływu osób, czyli krąg osób, które mogą korzystać z prawa i uprawnień z niej wynikających. W ciągu kilkudziesięciu lat¹⁶ zakres ten przeszedł ewolucję – od pracowników do obywateli UE. W pierwszych regulacjach wspólnotowych prawo to było przyznane pracownikom i ściśle związane z aktywnością ekonomiczną podejmowaną na terytorium innego państwa Wspólnoty. Jego rozszerzenie nastąpiło pod wpływem orzecznictwa ETS na inne kategorie osób. Wreszcie wprowadzenie prawnej kategorii obywatelstwa w traktacie

¹⁶ Od 1951 r., czyli ustanowienia pierwszej Wspólnoty na podstawie Traktatu Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali podpisanego dnia 8 kwietnia 1951 r. w Paryżu (dalej: TEWWiS), do 2007 r., tj. przyjęcia Traktatu z Lizbony zmieniającego Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską podpisanego w Lizbonie dnia 13 grudnia 2007 r. (Dz. Urz. UE C 306 z 17.12.2007, s. 1; dalej: traktat z Lizbony).

z Maastricht jest przełomowe w związku z przyznaniem prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu niezależnie od aktywności ekonomicznej w innym państwie członkowskim.

W związku z tą ewolucją rozwiązań prawnych, analizą obejmuje się różne kategorie osób korzystających ze swobody przepływu. W szczególności są to obywatele UE, w tym pracownicy migrujący, osoby korzystające ze swobody prowadzenia działalności gospodarczej, emeryci lub renciści, studenci, członkowie rodziny obywatela UE. W obszarze tej analizy znaleźli się również obywatele państw trzecich, ze wskazaniem ich pozycji prawnej w tym zakresie.

W kolejnej części (część III) ustala się zakres przedmiotowy swobody przemieszczania się osób, z wyróżnieniem takich jej obszarów, jak prawo wyjazdu z państwa ojczystego oraz wjazdu do innego państwa członkowskiego, prawo pobytu. Natomiast analizie poddaje się zagadnienia związane z okresem samego pobytu, np. prawo do równego traktowania w zakresie zatrudnienia, prawo dostępu do korzyści (przywilejów) socjalnych¹⁷, a także prawo pozostania po zakończeniu zatrudnienia. Analiza ta jest przeprowadzana z uwzględnieniem regulacji UE o różnym charakterze prawnym, orzecznictwa ETS i literatury przedmiotu. Może stanowić uzupełnienie i rozszerzenie dotychczasowego dorobku z tego zakresu.

Zakres swobody przepływu osób (swobodnego przemieszczania się) należy rozpatrywać w szerokim aspekcie. Jest regulowany przepisami traktatowymi dotyczącymi swobody przepływu pracowników migrujących (art. 45 TFUE), a także związane ze swobodą świadczenia usług (art. 56 TFUE) oraz swobodą prowadzenia działalności gospodarczej (art. 49 TFUE). Swoboda ta jest także przedmiotem regulacji prawa wtórnego, w szczególności dyrektywy 2004/38/WE. Istotną rolę odegrał w jej rozwoju Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE)¹⁸.

Nowym podejściem w badaniach prawnych tego zagadnienia powinno być integralne analizowanie regulacji prawnych o różnym charakterze, dotyczących prawa do swobodnego przemieszczania się w celu ustalenia jego stanu i skutków stosowania. Dotychczasowe analizy, prowadzone w odniesieniu tylko do regulacji koordynacyjnych lub harmonizacyjnych, nie przedstawiają w sposób wyczerpu-

¹⁷ *Social benefits or social advantages* (j. ang.); *avantages sociaux* (j. franc.).

¹⁸ Dotychczas ETS. W opracowaniu będą używane obie wersje tej nazwy.

jący tego złożonego stanu prawnego¹⁹ i wymagają badania różnych źródeł prawa²⁰.

Jak podkreśla się w literaturze przedmiotu, zakres osobowy swobody przemieszczania się obejmuje nie tylko pracowników i osoby aktywne zawodowo, ale także studentów, emerytów oraz członków ich rodzin (bez względu na ich obywatelstwo)²¹.

Potwierdzeniem tego rozszerzenia zakresu swobody przepływu osób jest wymieniana już dyrektywa 2004/38/WE²². Trzeba jednak podkreślić, że przełomowe było ustanowienie obywatelstwa UE oraz zmiana polegająca na przyznaniu wielu uprawnień z tego tytułu na terytorium goszczącego państwa członkowskiego.

Należy docenić w tym zakresie rolę TSUE, który uznał obywatelstwo Unii za fundamentalne dla określenia statusu obywateli państw członkowskich UE na terytorium innego państwa członkowskiego²³.

1. Źródła prawa Unii Europejskiej

1.1. Kompetencje prawodawcze Unii Europejskiej

Celem przedstawienia zagadnień dotyczących prawa UE jest ustalenie punktu odniesienia do dalszych analiz prawnych wybranych z tego prawa. Często bowiem regulacje te są rozumiane i oceniane

¹⁹ F. Pennings (ed.), *Between Soft...*, s. 50 i n.

²⁰ L. Senden, *Soft Law...*, s. 5 i n., s. 33 i n., s. 107 i n.; P. Craig, G. de Búrca, *EU Law: Text...*, s. 103 i n., s. 121 i n.

²¹ A. Kuś (red.), *Prawo materialne Unii Europejskiej w zarysie*, Lublin 2011, s. 65 i n.; R. Skubisz, E. Skrzydło-Tefelska (red.), *Prawo europejskie. Zarys wykładu*, Lublin 2006, s. 237 i n.; L. Mitrus, *Ewolucja prawa unijnego w dziedzinie swobody przemieszczania się pracowników* (w:) J. Wratny, M.B. Rycak (red.), *Prawo w świetle procesów integracji europejskiej. Księga jubileuszowa profesor Marii Matej-Tyrowicz*, Warszawa 2011, s. 125 i n.; T. Tridimas, *The General Principles of EU Law*, Oxford 2007, s. 20 i n.; F. Pennings, *European Social Security Law*, Fifth Edition, Antwerp 2010, s. 10 i n.

²² Dokonała ona zmian w licznych rozproszonych regulacjach z tego zakresu.

²³ Na przykład orzeczenie z dnia 12 maja 1998 r. w sprawie C-85/96 *Martinez Sala* czy z dnia 20 września 2001 r. w sprawie C-184/99 *Rudy Grzelczyk*. Orzeczenia cytowane są na podstawie: G. Uścińska, B. Kazenas (red.), *Orzeczenia Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w zakresie zabezpieczenia społecznego*, wersja szeroka, Warszawa 2002; G. Uścińska (red.), *Orzeczenia Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w dziedzinie zabezpieczenia społecznego*, wersja szeroka, Warszawa 2005 oraz strony: <http://curia.europa.eu/juris/document> (odsłona z dnia 20 grudnia 2012 r.).

Gertruda Uścińska – profesor Uniwersytetu Warszawskiego, kierownik Zakładu Zabezpieczenia Społecznego w Instytucie Polityki Społecznej UW, profesor nadzwyczajny w Zakładzie Prawa Pracy i Zabezpieczenia Społecznego Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych. Specjalizuje się w porównawczej analizie z zakresu zabezpieczenia społecznego, aspektach prawnych i społecznych rozwiązań międzynarodowych w tej dziedzinie; ekspert europejski oraz krajowy w obszarze prawa koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w związku z programami UE w tej materii; członek Komitetu Nauk o Pracy i Polityce Społecznej Polskiej Akademii Nauk. Jest autorką licznych publikacji z zakresu prawa zabezpieczenia społecznego, prawa europejskiego i polityki społecznej.

- W publikacji zaprezentowano nowe, integralne spojrzenie na całość regulacji unijnych dotyczących zabezpieczenia społecznego osób korzystających z prawa do swobodnego przemieszczania się w Unii Europejskiej.
- Zasada swobodnego przepływu osób, jedna z podstawowych w prawie unijnym, jest realizowana m.in. poprzez przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Znajomość tych przepisów przez osoby przemieszczające się na terenie UE pozwala na pełne skorzystanie z zasady swobody przepływu osób oraz na uniknięcie ewentualnych problemów w zakresie zabezpieczenia społecznego. Dotyczy to m.in. pracodawców, pracowników oraz osób prowadzących działalność na własny rachunek.
- W książce zawarto kompleksową analizę aktualnego prawa unijnego dokonaną na podstawie orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, w tym najnowszych wyroków z uwzględnieniem orzeczeń wydanych w sprawach polskich, a także raportów opracowanych przez różne instytucje dla Komisji Europejskiej. Analiza ta została przeprowadzona na podstawie literatury zagranicznej oraz ostatnich raportów dla Komisji Europejskiej, które są podstawą zmiany prawa UE w zakresie zabezpieczenia społecznego.
- Monografia przeznaczona jest dla specjalistów prawa UE z zakresu zabezpieczenia społecznego, przedstawicieli instytucji ubezpieczeniowych, sędziów, partnerów społecznych oraz innych podmiotów odpowiedzialnych za stanowienie i stosowanie standardów zabezpieczenia społecznego osób korzystających z prawa do swobodnego przemieszczania się w Unii Europejskiej. Może być również przydatna w procesie dydaktycznym tej złożonej i trudnej tematyki.

ISSN 1897-4392
ISBN 978-83-264-4446-3

9 788326 444463

Cena 119 zł
(w tym 5% VAT)

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01
zamowienia.książki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl